

Kitap Değerlendirmesi / Book Review

TASDİK MANTIĞI: ÖNERMELER VE MANTIKÎ
(DEDÜKTİF) KIYASLAR GELENEKSEL
MANTIĞA GİRİŞ –II

Doç. Dr. Aytekin Özel,
(Bursa: Emin Yayınları, 2020)

Değerlendiren / Reviewed by

MEHMET DALLI

[Arş. Gör., Uşak Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi,
Research Asst. Uşak University, Faculty of Divinity
mehmet.dalli@usak.edu.tr
<http://orcid.org/0000-0002-8322-0193>]

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types: Kitap Değerlendirmesi / Book Review

Geliş Tarihi / Received: 15 Mart/March 2021

Kabul Tarihi / Accepted: 07 Haziran / June 2021

Yayın Tarihi / Published: 24 Haziran / June 2021

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Haziran / June

Yıl / Year: 2021 Sayı – Issue: 50 Sayfa / Pages: 877-880

Atf/Cite as Dalli Mehmet. "Tasdik Mantığı: Önermeler ve Mantıkî (Dedüktif) Kıyaslar Geleneksel Mantığa Giriş –II, Doç. Dr. Aytekin Özel, (Kitap Değerlendirmesi)) – Review of Tasdik Mantığı: Önermeler ve Mantıkî (Dedüktif) Kıyaslar Geleneksel Mantığa Giriş –II by Doç. Dr. Aytekin Özel". Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi- Ondokuz Mayıs University Review of the Faculty of Divinity 50 (Haziran-June 2021): 877-880. <https://doi.org/10.17120/omuifd.897470>

İntihal /Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi. / This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software. <http://dergipark.gov.tr/omuifd>

Copyright © Published by Ondokuz Mayıs Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi – Ondokuz Mayıs University, Faculty of Divinity, Samsun, Turkey. All rights reserved.

Tasdik Mantığı: Önermeler ve Mantıkî (Dedüktif) Kıyaslar
Geleneksel Mantığa Giriş –II

Doç. Dr. Aytekin Özel,
(Bursa: Emin Yayınları, 2020)

Mantık akıl yürütmeyi denetleyen bir bilim olarak diğer bilimlere ilişkin gerçekleştirilecek tüm araştırmalardan önce gelmek zorundadır. Bu sebeple bizatihi mantık öğretimi ve mantığın doğasına ilişkin yapılacak çalışmalar da diğer akademik çalışmaları öncelemek zorundadır. Bu sonuca paralel olarak antik dönemden modern döneme diğer disiplinlerden ayrı olarak salt mantık çalışmalarının ortaya koyulma çabasını gözlemlemekteyiz. Bu tarihsel arka planın bir uzantısı olarak Türkiye’de de yapılan pek çok çalışmanın yanında Aytekin Özel’in tamamlanacak olan

878

OMÜİFD

üç ciltlik Geleneksel Mantığa Giriş serisi literatürdeki boşlukları doldurmanın yanı sıra kendisinde bulundurduğu argümantatif metot ve sadelik sebebiyle gelecekte meydana getirilecek mantık çalışmalarının nasıl bir minval üzere gitmesi gerektiği hakkında fikir vermektedir.

Üç cilt olarak tamamlanacak serinin ilk kitabı Tasavvurlar Mantığı ve Kavramlar Mantığı – Geleneksel Mantığa Giriş I¹ adıyla yayınlandı. Geleneksel tasnife bağlı kalarak Özel, ilk kitapta “tasavvurât” olarak adlandırılan kısmı ele almış daha sonrasında “tasdikât” bölümünü de iki ciltte ele almayı planlamıştır.

Bu iki cildin ilki olan, Tasdik Mantığı: Önermeler ve Mantıkî (Dedüktif) Kıyaslar Geleneksel Mantığa Giriş –II- ise “önermeler ve hükümleri (kazayâ ve ahkâmuhâ)” bölümüne ilişkin olarak formel kıyasları işlemektedir. Sonuncu ciltte ise formel kıyastan ayrı olarak maddî kıyaslar ele alınarak geleneksel mantığın konuları üç ciltte toplanmaktadır.

¹ Kitabın değerlendirme yazısı için bkz. Tasavvurlar Mantığı ve Kavramlar Mantığı – Geleneksel Mantığa Giriş I, Ömer Yıldız, Mantık Araştırmaları Dergisi

Kitap temel olarak iki bölüme ayrılmıştır. İlk bölüme, kıyasları oluşturan önermelerin nasıl birbiriyle ilişkiye girdiğini göstermek üzere “İki Önerme Arasındaki Mantıksal İlişkiler” adı verilmiştir.

Kitabın ikinci bölümüne ise, önermeler arası ilişkilerin incelenmesinin ardından mantıkî (dedüktif) kıyaslar adı verilmiştir.

Özel, 3 cilt olarak te’lif edeceği serinin 2. cildi olan bu kitapta maddeler halinde vereceğimiz şu hususlara dikkat etmeye çalışmıştır:

Geleneksel mantıkta önermeler ve hükümleri (kazayâ ve ahkâmuhâ) olarak incelenen iki önerme arasındaki mantıksal ilişkiler konusunu çağdaş dönem mantığından hareketle logical implication (mantıksal gerektirme/içerme)² ve equivalence³ (eşdeğerlik) kavramları bakımından inceledi.

Geleneksel dönemlerde kıyasın belli bir yazım biçimi vardı. Modern dönemlerde ise akıl yürütmeler, ispatlar, denetlemeler açık ve sıralı bir dizge halinde verilmeye çalışılırken daha sade ve kurallı olma yönelimi göstermiştir. Özel de bu formata sadık kalmaya çalışmıştır. Bunun yanı sıra ortaçağ batı mantıkçılarınca barbara, celarent gibi formlar ve onlar arasındaki ilişkilerde sunulmuş olan kıyas sistemi Özel tarafından söz konusu arapça metinlerde kullanılmamış harflerden hareketle yeniden ifade edilmeye çalışılmıştır.

Önerme sözcüğü “proposition” kavramının karşılığı iken bizim metinlerde bunun karşılığı “kazıyye”dir. Özel, lafzın müfred ve bileşik ayrımına ve bileşiklerin de kendi içerisinde tam eksik ayrımına bağlı kalarak “kazıyye”nin karşılığı olarak “tamcümle” terimini önermiş ancak genel kullanıma sadık kalmak için “önerme” terimini kullanmayı tercih etmiştir.

Son olarak, yazılan bu mütevazı tanıtım yazısının amacı, Özel’in kaleme aldığı serinin ve özellikle de bu kitabın mantık literatüründe bulu-

² Mantık Terimleri Sözlüğü, Teo Grünberg-Adnan Onart, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1976, s. 71, 116

³ a.g.e, s. 168

nan eksikleri gidermesi ve yapılacak bir mantık çalışmasının ne gibi nitelikleri kendinde bulundurması gerektiğini göstermesi bakımından son derece önemli olduğunu vurgulamaktır. Zira eser, bir mantık çalışmasında bulunması gereken sade, zarif ve argümantatif dili en son imkanlarına kadar kullanmayı bir hedef olarak belirlemiş gözükmektedir.